

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
15 червня 2022 року*

ОДЕСА

УДК: 371.013+378(01)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Соловейчук Олена Максимівна – секретар Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №11 від 30.06.2022 р.)*

Рецензенти:

Дарманська І. М. - доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Княжева А. І. - доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 261 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої різним аспектам організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, підготовці фахівців соціономічної сфери.

Науковці та студенти висвітлюють питання щодо сучасних методів та форм організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

2. Державний Стандарт базової і повної середньої освіти / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2021р.№38 . Управління школою. № 4(52). 2021. – С 27-32.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с. Режим доступу <<https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>>
4. Реформа освіти та науки – Кабінет міністрів України. Режим доступу <<http://surl.li/blgos>>
5. Сухомлин Л.В. Форми активізації пізнавальної діяльності школярів.
6. Сучасна школі України. 2019. №9. С. 49 – 60
7. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення. Рідна школа. 2018. №4. С. 18.

КОЛБИНА Людмила Анатоліївна

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗВО ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Серед професійних обов'язків педагога, все більшу роль відіграє робота з дітьми з особливими освітніми потребами. Це зумовлено різким зростанням кількості цієї категорії дітей в сучасному суспільстві, що в свою чергу зумовлено соціальними, економічними та екологічними причинами.

Актуальним питанням сьогодення є забезпечення потреб кожної дитини та створення усіх умов для її повноцінної життєдіяльності. При цьому особливої турботи потребують, як виявилось, саме діти з особливими освітніми потребами.

Увага до проблем дітей з особливими освітніми потребами має суспільну значущість, яка зумовила необхідність розробки цілеспрямованих дій для створення сприятливих умов інтеграції в систему сучасних суспільних відносин. Важливим аспектом, що сприятиме реалізації особистісно-орієнтованої підготовки майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в системі освіти виступає напрям психотерапевтичної діяльності – арт-терапія.

На основі систематизації та аналізу науково-методичної літератури із означеної проблеми можна дійти висновку, що готовність студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами має певну структуру, в якій можна виокремити наступні компоненти: мотиваційно-особистісний, змістовний, творчий та операційно-дієвий. Кожний компонент готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами характеризувався показниками. Так, мотиваційно-особистісний компонент

готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами, визначається такими показниками, як: прагненням до співпраці та допомоги дітям з особливими освітніми потребами; бажанням проявляти власні здібності й уміння у процесі арт-терапевтичної діяльності з дітьми означеної категорії; усвідомленням перспектив професійного самоствердження та зростання; усвідомленням актуальності та важливості в сучасних умовах використання арт-терапії в роботі з дітьми з нетиповим рівнем розвитку; потребі в оволодінні знаннями, вміннями та навичками, що дозволять ефективно використовувати арт-терапію у професійній діяльності, зокрема у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; визнанні необхідності формування готовності студентів педагогічних ЗВО до використання арт-терапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; розвиненість професійних особистісних якостей майбутнього спеціаліста, необхідних для успішного оволодіння арт-терапією; розвиненість рефлексивних особистісних якостей, які характеризують ставлення майбутнього фахівця до себе.

Змістовний компонент готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами характеризується знаннями про зміст роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а саме: знаннями науково-методичної літератури; володіння системою знань про арт-терапевтичну діяльність; розуміння проблем, з якими стикаються діти з особливими освітніми потребами; знаннями міжнародних та державних нормативно-правових документів, якими має керуватися педагог у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; знаннями арт-терапевтичних методик діагностичного та терапевтичного характеру; знаннями видів арт-терапії, які використовує педагог у роботі з такими дітьми; знаннями форм арт-терапевтичної діяльності педагога у роботі з дітьми з нетиповим рівнем розвитку; знаннями форм групової арт-терапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Творчий компонент готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами, показниками якого є: соціальна зрілість, активність, відповідальність; схильність до ризику; наполегливість у досягненні мети; допитливість; складність; уява; здатність до генерування великої кількості ідей; творче ставлення до професії; оригінальність; інтуїція тощо.

Операційно-дієвий компонент готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами, до якого належать необхідні вміння, а саме, вміння: використовувати профілактичний потенціал арт-терапії в роботі з дітьми означеної категорії; складати модель арт-терапевтичної сесії; складати план роботи різних форм групової арт-терапії; використовувати арт-терапію з метою активізації власного ресурсного потенціалу; модернізувати вже існуючі арт-терапевтичні методики відповідно до цілей своєї роботи.

На основі даних критеріїв було проведено експериментальне дослідження, яке проводилось в чотири етапи. На першому етапі визначалася наявність у студентів-педагогів напрямку мотивації до арт-терапевтичної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Під час другого етапу дослідження визначався рівень арт-терапевтичних знань студентів. Третій етап досліджував питання наявності творчого мислення, оригінальності та унікальності в майбутніх педагогів. Та на четвертому етапі виявляли самооцінку арт-терапевтичних умінь студентів, як майбутніх педагогів.

Експериментальну вибірку склали студенти факультету початкового навчання, Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

На першому етапі діагностики було проведено методику діагностики навчальної мотивації студентів А. Реана, В. Якуніна та діагностику рівня емпатії І. Юсупова й отримано наступні результати: на першому та другому місці розташувалися: освітньо-пізнавальні мотиви та мотиви творчої самореалізації (відповідно 45 % та 35% респондентів), на одному з останніх місць виявилися професійні мотиви у 20% респондентів.

Незважаючи на те, що професійні мотиви до використання арт-терапії в майбутній діяльності педагогів на низькому рівні, показники ж мотивів освітньо-пізнавальної та творчої самореалізації мають доволі високий коефіцієнт, це свідчить про те, що сукупність факторів і процесів, які відображаються у свідомості студентів спрямовують особистість на розширення своїх знань щодо арт-терапії та можливостей її використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Враховуючи ці дані, стало за потрібне більш детально дослідити мотиваційно-особистісний компонент. Для цього студентам була запропонована методика діагностики рівня емпатії за І. Юсуповим.

За результатами дослідження спостерігається, що у більшості по 40% опитаних є достатній та низький рівні емпатії, у меншій частині 15% реципієнтів було виявлено дуже низький рівень емпатії, і зовсім незначна частина – це 5% студентів у яких було виявлено високий рівень емпатії, що не може не засмучувати, адже майбутньому педагогові в своїй професійній діяльності особливо в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами необхідно володіти високим рівнем емпатії та уміннями співпереживати, що й спонукало до проведення наступного етапу дослідження.

На другому етапі діагностики досліджувався змістовний компонент, а саме розуміння майбутніми педагогами змісту арт-терапевтичної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Діагностика проводилася за авторською тестовою анкетною, яка складається з 10 запитань відкритого та закритого типів. Аналіз проводився по кожному питанню. Під час обробки анкети були виявлені такі результати: більшість 40% респондентів знайомі з поняттями, які є значимими для даного дослідження, 35% респондентів «щось чули» про вказані поняття, а 25% студентів взагалі не знайомі з ними. А от з арт-терапевтичними методиками та формами арт-терапевтичної роботи знайомі

лише 20% студентів, тоді як 65% майбутніх педагогів мають мінімальні знання про зміст арт-терапевтичної роботи. Загалом більшість студентів знайомі з арт-терапією та можливостями її застосування в освітньому просторі, менша частина ознайомена саме з методами арт-терапії загалом і арт-терапії в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами зокрема. І тільки 15% опитаних мали досвід роботи з методами арт-терапії в освітній діяльності. Це свідчить про недостатній рівень розвитку показників змістовного компонента в студентів педагогічного напрямку.

Третій етап дослідження визначав рівень готовності студентів до використання арт-терапії в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами за творчим критерієм, за методикою діагностики «Тип мислення» (методика в модифікації Г.Резапкіної). Метою даної методики є визначення типу мислення студентів саме педагогічних ЗВО. За результатами дослідження у 45% респондентів переважає абстрактно-символічне мислення, на другому місці у 35% опитаних проявився наочно-образний тип мислення, а в решти студентів, творче мислення стоїть на третьому місці.

Для визначення заключного операційно-дієвого критерію була запропонована методика «Самооцінювання професійно-педагогічних і арт-терапевтичних умінь» О. Сороки. Методика складається із комплексу професійно-педагогічних умінь і комплексу визначень арт-терапевтичних умінь, які респондентам потрібно було оцінити за 5-тибальною шкалою. За результатами опитування серед професійно-педагогічних умінь, найбільш розвиненими виявилися: уміння майбутніми педагогами організувати довірливі відносини з дитиною з особливими освітніми потребами в 25% респондентів; уміння розвивати конкретні вольові, інтелектуальні, емоційні та фізичні якості дітей з особливими освітніми потребами в 20% опитаних, а от уміння розвивати потенційні можливості таких дітей (з нетиповим рівнем розвитку) у 15% опитаних та уміння приймати оригінальні рішення, використовуючи новаторські форми і методи роботи лише у 5% студентів, тобто розвинені дуже слабо. Розглянемо ще арт-терапевтичні вміння у студентів педагогічних ЗВО, тут уміння розробляти та апробувати корекційні та тренінгові заняття знаходиться на середньому рівні у 20% респондентів, а от уміння використовувати арт-терапію у поєднанні з танцетерапією, казкотерапією, ігротерапією, драмотерапією, фототерапією та музикотерапією на незадовільному рівні виявлено 15% студентів. Отже, за даними методики, можна зробити висновок, що загалом, рівень професійно-педагогічних умінь в студентів є середнім, а рівень арт-терапевтичних умінь є нижче середнього.

Отже, за результатами експерименту виявлено, що основна кількість студентів за мотиваційно-особистісним, змістовним, творчим та операційно-дієвим компонентами готовності студентів педагогічних ЗВО до арт-терапевтичної діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами мають невисокі кількісні показники, тобто необхідні якості, знання та вміння для використання арт-терапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

виражені слабо. Разом з тим студенти мають доволі непогані показники мотиваційно-особистісного критерію.

Після аналізу отриманих діагностичних результатів вбачаємо розробку та апробацію експериментальної програми, яка має на меті формування компонентів готовності студентів педагогічних ЗВО до використання методів арт-терапії в професійній діяльності.

КРУПЕНЬОВА Тетяна Іванівна

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ МАРІЇ ТКАЧІВСЬКОЇ «ТРИМАЙСЯ ЗА ПОВІТРЯ»

Глобалізаційні світові процеси, інформаційна революція зумовлюють суттєві зміни в комунікативному просторі. Формуються нові наукові й творчі підходи до мовознавчої та критичної інтерпретації художнього тексту. В українській словесній творчості кінця ХХ ст. поступово сформувалися певні естетичні орієнтації, новий для пострадянського простору постмодерністський дискурс, принциповими ознаками якого стали відкритий соціально-мистецький простір, парадоксальне поєднання інтелектуалізму та масової культури, стирання психологічних кордонів у творенні й сприйнятті мистецтва, руйнування традиційних для національної поезики естетичних канонів художньої мови. І хоча мовотворчість постмодерністів оцінюють по різному, ігнорувати її присутність в сучасному українському мовно-літературному просторі було б необ'єктивно. Постмодерністський дискурс формує об'ємний сегмент української словесності та показово відбиває особливості національно-мовної картини світу кінця ХХ – початку ХХІ ст. Саме тому всебічне вивчення сучасних мовних процесів неможливе без урахування постмодерністського художнього контексту та визначення його стильових домінант. Літературна мова нашої України є милозвучною та багатогранною, що проявляється у рядках творів українських письменників, особливо, коли автори під час написання використовують місцеві діалекти, регіональні говірки, або ж насичують свої твори значною кількістю ономастичних лексичних одиниць, котрі чи не найкраще передають колорит українського народу. Саме цим фактором посилюється актуальність представленої розвідки, в якій подається спроба лінгвостилістичного аналізу мовних параметрів роману однієї з найяскравіших представниць постмодерністської естетики – Марії Ткачівської. Ми переконані в тому, що вивчення ідіолекту цієї письменниці дасть змогу простежити стан і деякі тенденції розвитку національної мови новітнього періоду, адже ідіолект письменника фактично презентує модель тієї мови, носієм якої є автор. Роман Марії Ткачівської «Тримайся за повітря» – це сучасний роман-сповідь жінки, яка стала на нелегкий шлях – шлях пошуку «примарного» щастя. Життєві колізії, страждання, безкінечні зради, образи –